

2020-12-18
v 4.0

Linnéuniversitetet

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Bedömargruppens uppdrag och arbete

Treklövern - utvärdering av utbildningskvalitet

Inledning	2
Bedömgarens uppdrag	3
Uppdragets tre faser.....	3
Ledamöters uppdrag	3
Handläggarens uppdrag.....	5
Jäv	5
Bedömgarens arbete	6
Självständiga arbeten.....	6
Självvärderingar	7
Intervjuer	7
Rapporter	8
Bedömningsgrunder	9
Vad händer sen?	10

Inledning

Inom ramen för det nya nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning¹ som Universitetskanslersämbetet (UKÄ) införde 2017 ska lärosätena själva svara för kvalitetssäkringen av sina utbildningar. Det innebär att lärosätena formar egna system för kvalitetssäkring som inriktas både på resultat och kvalitetsutveckling. Dessa system ersätter den kontroll som tidigare genomförts av UKÄ på program-/huvudområdesnivå. UKÄ prövar istället examenstillstånd, utvärderar lärosätenas kvalitetssäkringssystem, utvärderar ett urval av utbildningar och genomför tematiska utvärderingar. Utvärderingen av lärosätenas kvalitetssäkringssystem syftar dels till att kontrollera att lärosätenas kvalitetssäkringsarbete säkrar hög kvalitet i utbildningarna och dels till att bidra till lärosätenas kvalitetsutveckling.

Karlstads universitet, Mittuniversitetet och Linnéuniversitetet har beslutat om att samverka kring det nya utvärderingssystemet. Samarbetet benämns Treklövern och styrs av en ledningsgrupp som består av en vice-/prorektor och en studentrepresentant från varje lärosäte. För det praktiska arbetet finns också en beredningsgrupp som förbereder och stödjer utvärderingarna under arbetets gång. Beredningsgruppen består av handläggare och studentrepresentanter från de tre lärosätena. Grunden för Treklöversamarbetet är SUHF:s rekommendationer² som anger att i utvärderingarna ska studenterna och deras studiegång vara i fokus. Utvärderingarna ska ta fasta på resultat, förutsättningar och processer, liksom sådant utbildningsnära kvalitetssäkrings- och kvalitetsutvecklingsarbete, som anges i *Standard and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)* samt Högskolelagen (HL) och Högskoleförordningen (HF). I HL och HF specificeras bland annat nationella examensmål samt formella grunder för kvalitetsarbetet, till exempel vad gäller studentinflytande.

Utvärderingen genomförs av en bedömargrupp som består av minst nio ledamöter. Bland ledamöterna ska det finnas minst två externa vetenskapligt alternativt konstnärligt sakkunniga samt en extern arbetslivsrepresentant. Varje lärosäte bidrar också med en vetenskapligt/konstnärligt kompetent ledamot. Ledamoten från det koordinerande lärosätet utses till *utvärderingsansvarig*, de övriga två är *biträdande utvärderingsansvariga*. Klustrens³ storlek och sammansättning kan i vissa fall innebära att det krävs fler externa vetenskapliga/konstnärliga bedömare. Bedömargruppen ska även bestå av en studentrepresentant från vardera lärosätet. Till ordförande för gruppen ska en av de externa utses. Gruppens sammansättning ska spegla klustrets sammansättning samtidigt som en jämn könsfördelning ska eftersträvas.

¹ UKÄ Rapport 2016:15 "Nationellt system för kvalitetssäkring av högre utbildning"

² Slutrapport från SUHF:s expertgrupp för kvalitetsfrågor 2014-2015, oktober 2015

³ Lärosätenas utbildningar, i form av program och huvudområden, har grupperats i kluster.

Bedömargruppens uppdrag

Bedömargruppens huvudsakliga uppdrag är att bedöma hur alla utbildningar, som leder till examen, säkerställer såväl att studenterna får förutsättningar att nå målen som studenternas faktiska måluppfyllelse. Granskningarna ska också bidra till lärosätenas egna kvalitetsutvecklingsarbete inom utbildningarna. Bedömningarna baseras på fastställda bedömningsgrunder och görs utifrån genomläsning och granskning av självvärderingar och studenters självständiga arbeten samt intervjuer med berörda studenter och personal, och eventuellt skriftligt underlag från studentkåren.

Uppdragets tre faser

Förarbete: upptaktsmöte (fysiskt i Stockholm), och ett eller flera planeringsmöten (som regel digitalt) för att lägga upp arbetet och formulera eventuella kompletterande anvisningar till klustret.

Bedömningsarbete: läsning och granskning av självvärderingar, självständiga arbeten och andra underlag, samt intervjuer.

Rapport: dra slutsatser och formulera en bedömarrapport för respektive lärosäte.

Bedömargruppens totala arbetsinsats kommer att variera med antalet examina i klustret och antalet självständiga arbeten som behöver granskas. Bedömargruppens arbete beskrivs mer i detalj, under rubriken "Bedömargruppens arbete" längre ner i dokumentet.

Ledamöters uppdrag

Bedömargruppens ordförande ska:

- Leda bedömargruppens arbete samt ansvara för dagordningar och delta vid bedömargruppens möten.
- Fastställa eventuella kompletterande anvisningar för självvärderingarna samt informera lärosätena vid ett digitalt möte.
- Granska självständiga arbeten.
- Vara granskare av självvärderingar och andra underlag.
- Samordna arbetet med att sammanställa bedömargruppens rapporter.
- Ansvara för att rapporterna avspeglar bedömargruppens samlade bedömning och att såväl versioner för faktagranskning som slutversionerna förmedlas till lärosätena via beredningsgruppen.

Utvärderingsansvarige ska:

- Tillsammans med biträdande utvärderingsansvariga samordna arbetet med att föreslå ojäviga externa ledamöter och arbetslivsrepresentant samt vem av dessa som ska vara ordförande för bedömargruppen. Förslaget lämnas till ordförande i Treklöverns ledningsgrupp via beredningsgruppen.
- Göra en tidsplan för arbetet (i samråd med Beredningsgruppen) med hänsyn tagen till antalet examina i klustret så att bedömargruppens ledamöter har en realistisk bild av arbetets omfattning vid start.

- Bjuda in till bedömargruppens upptaktsmöte (i Stockholm).
- Samordna arbetet i bedömargruppen till dess ordförande är utsedd.
- När ordförande har utsetts vara kontaktperson och stöd för denne.
- Ansvara för att inom bedömargruppen utse en sekreterare som dokumenterar möten.
- Delta vid bedömargruppens möten.
- Granska självständiga arbeten från andra lärosäten än sitt eget.
- Vara granskare av självvärderingar och andra underlag från andra lärosäten än sitt eget.
- Delta i arbetet med bedömargruppens rapporter, vara skribent endast för rapporterna om andra lärosäten än sitt eget.

Biträdande utvärderingsansvarig ska:

- Bistå utvärderingsansvarig i framtagandet av förslag på ojäviga externa bedömare och arbetslivsrepresentant.
- Delta vid bedömargruppens möten.
- Granska självständiga arbeten från andra lärosäten än sitt eget.
- Vara granskare av självvärderingar och andra underlag från andra lärosäten än sitt eget.
- Delta i arbetet med bedömargruppens rapporter, vara skribent endast för rapporterna om andra lärosäten än sitt eget.

Extern bedömare ska:

- Delta vid bedömargruppens möten.
- Granska självständiga arbeten.
- Vara granskare av självvärderingar och andra underlag.
- Vara skribent och delta i arbetet med bedömargruppens rapporter.

Arbetslivsrepresentant ska:

- Delta vid bedömargruppens möten förutom vid möten där självständiga arbeten diskuteras.
- Vara bedömare av självvärderingar och andra underlag.
- Särskilt ansvara för att bedöma utbildningarnas relevans för samhället och studenternas framtida arbetsliv.
- Vara skribent och delta i arbetet med bedömargruppens rapporter.

Studentrepresentant ska:

- Delta vid bedömargruppens möten förutom vid möten där självständiga arbeten diskuteras.
- Vara bedömare av självvärderingar och andra underlag från andra lärosäten än sitt eget.
- Bidra särskilt med studentperspektiv på utbildningens innehåll och genomförande.
- Delta i arbetet med bedömargruppens rapporter, vara skribent endast för rapporter om andra lärosäten än sitt eget.

Handläggarens uppdrag

En handläggare från beredningsgruppen knyts till varje bedömargrupp.

Handläggaren ska:

- I samarbete med utvärderingsansvarig göra en tidsplan för utvärderingen med hänsyn till antalet examina och program i klustret så att bedömargruppens ledamöter har en realistisk bild av arbetets omfattning vid start.
- Tillsammans med representant från ledningsgruppen introducera bedömargruppen i uppdraget och i Treklövers utvärderingsmetod,
- Kontinuerligt vara ett stöd, och handleda bedömargruppen under utvärderingsprocessen.
- Samordna insamlandet av underlag från lärosätena.
- Vara förbindelselänk mellan bedömare och ledningsgrupp.
- Tillsammans med övriga handläggare vara förbindelselänken mellan bedömare och lärosäten.

Jäv

Uppdraget som bedömare förutsätter integritet och opartiskhet. Reglerna om jäv för statliga myndigheter regleras i 16-18 §§ förvaltningslagen (2017:900) och de syftar till att undvika intressekonflikter som gör att objektiviteten kan ifrågasättas.

Utgångspunkten är att den som är jävig är skyldig att anmäla detta. Därför är det viktigt att ledamöterna tillfrågas avseende jäv. Om det uppkommit en fråga om jäv mot någon ska koordinerande lärosäte snarast besluta i jävsfrågan.

Jäv prövas i enskilda situationer, men det finns några typer av situationer eller relationer som kan förutsättas vara speciellt känsliga:

- beroendeförhållanden av olika slag
- relation som handledare/doktorand
- övriga samarbeten eller medförfattarskap som skett under de senaste fem åren
- uppenbar vänskap, ovänskap eller meningsskiljaktigheter
- släktskap eller andra nära relationer
- under de senaste fem åren varit anställd eller regelbundet undervisat på den utbildning som ska bedömas.

Dessa exempel är inte på något sätt heltäckande. En vägledning för hantering av jävsfrågan är förvaltningslagen⁴ och Vetenskapsrådets Jävspolicy och riktlinjer⁵.

⁴ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningslag-2017900_sfs-2017-900

⁵ <https://www.vr.se/soka-finansiering/bedomning-av-ansokningar/sa-undviker-vi-jav.html>

Bedömargruppens arbete

Alla utbildningar som kan leda till en examen ska utvärderas. Här inkluderas alla generella examina på grund- och avancerad nivå, inklusive de på konstnärlig grund, och yrkesexamina. Lärosätenas utbildningar, i form av program och huvudområden, har grupperats i kluster⁶. De utvärderas enligt en fastställd tidsplan.

Utbildningar där lärosätet inte längre ska ge examen undantas från utvärdering. I dessa fall ska lärosätet ha inlett en nedläggningsprocess eller fattat beslut om nedläggning av den aktuella utbildningen.

De tre lärosätena har slagit fast att "*...syftet med den (utvärderingen) är att med hjälp av externa granskare, såväl kontrollera kvaliteten som generera rekommendationer och därigenom bidra till kvalitetsutveckling*". Bedömargruppens rekommendationer blir viktiga förutsättningar för, och konstruktiva bidrag till, det kvalitetsarbete som bedrivs på respektive lärosäte.

Utvärderingen görs utifrån tre underlag: självvärderingar, studenternas självständiga arbeten samt intervjuer med berörd personal och studenter, eventuellt kan även skriftliga synpunkter från studentkåren tillkomma. Självvärderingar ska ge en bred redovisning av utbildningens förutsättningar, processer och resultat. Den ska innehålla en beskrivning utifrån angivna bedömningsgrunder samt en analys och värdering i relation till dessa. Självvärderingen ska omfatta all utbildning som ingår i klustret och utgå från aktuella förhållanden.

Självständiga arbeten utgör ett underlag bland annat för att kunna bedöma att utbildningar når uppsatta mål. Minst fem självständiga arbeten ska ha examinerats under de senaste tre åren för att självständiga arbeten ska utgöra ett bedömningsunderlag. I de fall färre än fem självständiga arbeten finns från det senaste tre åren ska enbart förutsättningar och processer beskrivas.

Efter att bedömargruppen har granskat självständiga arbeten och självvärderingar intervjuas berörda studenter och personal. Intervjuerna genomförs vid ett platsbesök och ska komplettera och fördjupa informationen från övriga underlag. Platsbesöken genomförs fysiskt på koordinerande lärosätet, övriga platsbesök sker via länk. Intervjuer med studenter kan kompletteras med skriftliga synpunkter från berörda studentkårer. De skriftliga synpunkterna ska vara inlämnade till beredningsgruppen senast en vecka innan platsbesökets genomförande.

Självständiga arbeten

Det är studenternas lärande, både genom förutsättningar att uppnå utbildningens mål och dess faktiska resultat i form av måluppfyllelse, som bedöms. De examensmål (enligt HF) som bedömningen ska ske utifrån i samtliga examina är ett mål under respektive kategori: *kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt*. Bedömargruppen ansvarar för att välja ut dessa mål vid upptaktsmötet inför granskning av självständiga arbeten.

⁶ Klustren är fastställda genom rektorsbeslut på respektive lärosäte.

De självständiga arbetena väljs ut slumpmässigt enligt särskild rutin. De ska sedan bedömas mot de examensmål som valts. Innan granskning av aktuella självständiga arbeten börjar ska en kalibrering göras⁷. Kalibreringen görs genom att de i bedömargruppen som har uppdraget att granska självständiga arbeten läser samma arbete/n och säkerställer samsyn. Därefter fördelas de självständiga arbetena mellan läsarna i bedömargruppen. De enskilda självständiga arbetena behöver bara granskas av en läsare.

Självvärderingar

Ett underlag för bedömargruppens arbete är den självvärdering som skrivs av lärosätet utifrån givna bedömningsgrunder, se nedan.

I självvärderingen ska bedömargruppen utvärdera på vilket systematiskt sätt och med vilken effekt det utbildningsnära utvecklings- och förbättringsarbetet sker.

Utbildningarna ska bedömas utifrån förutsättningar, processer och resultat. Här avses de utbildningsnära förutsättningarna samt utvecklings- och kvalitetssäkringsprocesserna. Med resultat avses hur väl den aktuella utbildningen uppfyller de olika bedömningsgrunderna utifrån ESG, Högskolelagen och examensbeskrivningarna i Högskoleförordningen.

Intervjuer

Efter att bedömargruppen har granskat självständiga arbeten och självvärderingar intervjuas studenter och personal. Intervjuerna genomförs vid ett platsbesök och ska komplettera och fördjupa informationen från övriga underlag. Platsbesöken genomförs under två till tre på varandra följande dagar, fysiskt på det koordinerande lärosätet och via länk på övriga.

Studenterna som deltar i intervjuerna ska vara utsedda av en studentkår, men de behöver inte vara medlemmar i kåren. Deras namn förmedlas inte till bedömargruppen eller andra på lärosätet och utvärderingsansvariga från det egna lärosätet deltar inte i intervjun. Om studentkåren inte har resurser att säkerställa att rekryteringen fungerar ska detta meddelas beredningsgruppen minst en månad före intervjun för att andra rekryteringsåtgärder ska kunna sättas in. Intervjuer kan kompletteras med skriftliga synpunkter från berörd studentkår. De skriftliga synpunkterna ska i så fall lämnas till beredningsgruppen senast en vecka innan platsbesökets genomförande.

⁷ Checklista Granska självständiga arbeten

Rapporter

Bedömargruppen redovisar sina bedömningar i tre rapporter, en per lärosäte. Det är viktigt att bedömargruppen skapar sig en tydlig bild av hur rapporterna ska utformas tidigt i utvärderingsprocessen. Detta för att skapa en medvetenhet om vilken information bedömargruppen behöver för att kunna göra en rättvisande bedömning av huvudområden och utbildningar. Om bedömargruppen inte hittar informationen i självvärderingen och de självständiga arbetena kan man då efterfråga den under intervjuerna med personal och studenter.

Bedömningarna i rapporterna ska utgå från de bedömningsgrunder som tillämpas i Treklövern, och skrivs i den mall som finns framtagen.

Rapporten ska inledas med en sammanfattning av de viktigaste slutsatserna. I de fall det förekommer flera utbildningsvägar, exempelvis utbildningsprogram, fram till samma examen i ett huvudområde, ska dessa utbildningsvägar kommenteras i rapporten. Rapporten ska förutom bedömningar av utbildningskvalitet även bedöma hur väl uppföljning och utveckling av utbildningskvalitet fungerar, samt ge rekommendationer som kan bidra till kvalitetsutveckling av den aktuella utbildningen. I bedömargruppens rapporter ska också framgå i vilka avseenden utbildningarna har starka respektive svaga sidor. Bedömargruppens rekommendationer ska vara tydliga och anges i rapporterna enligt något/några av följande alternativ:

- Vad som *är bra* och ger kvalitet i utbildningen och därför borde bevaras och kanske även spridas som goda exempel.
- Vad som *kan åtgärdas* för att höja utbildningens kvalitet. Observationer som bedömargruppen gjort där föreslagen åtgärd kan vara kvalitetsdrivande.
- Vad som *bör åtgärdas* för att höja utbildningens kvalitet. Kvalitetsdrivande åtgärd som rekommenderas av bedömargruppen.
- Vad som *måste åtgärdas* för att höja utbildningens kvalitet. Kvalitetsdrivande åtgärder där bedömargruppen menar att examensrätten kan hotas om inte åtgärd vidtas.

Rapporten förmedlas via beredningsgruppen till dekan på respektive lärosäte för faktagranskning, samt till ledningsgruppen och ansvarig kommunikatör på respektive lärosäte för kännedom. Efter eventuella justeringar förmedlar bedömargruppens ordförande rapporterna till beredningsgruppen som distribuerar den vidare till respektive lärosäte på det sätt som lärosätet själv beslutat. I och med detta avslutas bedömargruppens uppdrag och gruppen upplöses.

Bedömningsgrunder

1. Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och högskoleförordningen, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten.

- Hur väl bidrar utbildningens olika delar till att skapa förutsättningar för att sammantaget uppfylla målen för utbildningen (konstruktiv länkning)?
- Hur väl uppfylls de examensmål bedömargruppen valt ut? (Besvaras enbart där självständiga arbeten har lästs)
- Hur systematiskt och effektivt sker ett utbildningsnära utvecklings- och förbättringsarbete?

2. Undervisningen ska fokusera på studenters lärande.

- Hur väl säkerställs att undervisningen fokuserar på att stimulera studentens lärande och kunskapsutveckling?

3. Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet

- Hur väl säkerställs att utbildningen bedrivs utifrån en vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet, samt att denna kompetens kontinuerligt utvecklas i lärarkollegiet?
- Har utbildningen relevant forskningsanknytning?

4. De lärare som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens.

- Hur väl säkerställs att verksamma i utbildningen har aktuell högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens och att denna kontinuerligt utvecklas?

5. Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället.

- Hur väl säkerställs att utbildningen och dess innehåll är användbar för studenter och samhälle?

6. Studenterna ska ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen.

- Hur väl säkerställs att det finns utbildningsnära ändamålsenligt studentinflytande?

7. I utbildningen ska ett jämställdhetsperspektiv mellan män och kvinnor vara säkerställt och integrerat i såväl utformning som genomförande.

- Hur väl säkerställs att ett jämställdhetsperspektivet är integrerat i utbildningen?

Vad händer sen?

Vad som händer när rapporten överlämnats och bedömagruppen avslutat sitt arbete skiljer sig mellan lärosäten och även inom lärosäten mellan fakulteter som ofta är den instans där den huvudsakliga uppföljningen sker, men några saker är reglerade av Treklöversamarbetet:

1. Rapporterna ska publiceras och registreras i diariet.
2. Alla utvärderade huvudområden och yrkesexamina ska ta fram en handlingsplan utifrån bedömagruppens åtgärdslistor. Dessa följs sedan upp enligt fastlagda processer som ser olika ut beroende på lärosäte och fakultet.
3. Handlingsplanerna lämnas in till Treklövers ledningsgrupp efter ett (1) år i samband med 1-årsuppföljningen. Vid 1-årsuppföljningen möts ledningsgruppen och representanter från ämnena vid alla tre lärosäten för en kollegial diskussion kring arbetet med åtgärder och för att dela goda exempel.
4. Efter att 1-årsuppföljningen genomförts beslutar rektor på respektive lärosäte om avslut inom Treklövern och/eller eventuellt fortsatta åtgärder, efter föredragning från ledningsgruppen. Om rektor beslutar om fortsatta åtgärder sker dessa inom lärosätets ordinarie kvalitetsarbete utan fortsatt inblandning från Treklövern.